వెండిగిన్నె

వేమకోటి సీతారామశాస్త్రి

✱ 'బాబూ! బండి తెచ్చాను. మనం కొంచెం తొందరగా బయల్దేరితే సూరయ్య ఇంటికాడుండొచ్చు. లేకపోతే ఆ మాయదారోడు పొలంకు పోతాడు' అన్న దాసు కేక సున్నాలు వేయని మేడ ముందుహాలులో ప్రతిధ్వనించింది. హాలు ఒక వేపుగా పగులు ఇచ్చింది వర్షం నీరుపడి చారికలు చిత్రించింది

వెండిగిన్నెలో కాఫీ తాగుతున్న బుగతగారి గుండె కరాలుమంది. పరువుపోయిన గ్రామం వెళ్లడాన్కి మొహం చెల్లదు దగాచేసిన మనుషులముందు మాట్లాడడానికి మనసు లొంగదు కాని ఇప్పుడు.

అయినా ఒకప్పుడు ఆవూరు తనది. వెయ్యిఎకరాల తన అగ్రహారం భూములు, వాటివల్లే అక్కడ సంసారాలు పచ్చదనం సంతరించుకున్నాయి. తన ఉదారత్వంవల్లనే ఎన్నో కళ్యాణాలు జరిగాయి ఒకప్పుడు తను నడిచేబాటలో అందరూ మల్లెపూలు చల్లేవారు. తను మాటాడేమాట వేదవాక్కనేవారు. చేతులెత్తి దండం పెట్టేవారు. తన అంగుళకు మడుగులొత్తేవారు

'మీరు కొంచెం కాఫీ తాగుతారా? మళ్లీ వచ్చేటప్పటికి ఎంతవేళవుతుందో' ఆ అభ్యర్థన భార్య సీతమ్మది. బుగతగారు చిరునవ్వు నవ్వారు. ఏభైఏళ్లు పైబడ్డ ఆయన నుదుటిమీద ముడుతలు పడ్డాయి. కాలం గాలం వేయని రథచక్రాల జాడల్లా వున్నాయా ముడుతలు.

'చాల్లే! ఇప్పటికే చాలా ఆలస్యమైంది. అన్నట్లు చిన్నమ్మాయి ఏం చేస్తున్నాది?' అన్నారు. లోపల గుమ్మంవేపు చూడబోయి, కానీ మానుకున్నారు. వీధిగుమ్మం ఎదురుగా చేతిలో కొరడాతో దాసు ప్రత్యక్షం, నమ్మినబంటులా.

'సర్లే! ఏదో చేస్తోంది. వ॰' అని సీతమ్మగారిచ్చిన వెండిగిన్నె సంచీలో వేసుకున్నారు.

బండి కదిలింది నాటు త్రోవలో. క్రొత్త రోడ్డు వేశారు కాబోలు, కంకరరాళ్లు రోడ్డుమీద పరిచారు వాటి మొనలు సూదుల్లా పెరుగుతున్న ఎండలో తళతళ మెరుస్తున్నాయి. ఎడ్లగిట్టలు వాటిని తన్నుకుంటున్నాయి. రాళ్లమీద బండిచక్రాలు దొర్లుతూ కరాలు, కరాలుమని శబ్దం చేస్తున్నాయి బండి చీమకన్నా నిదానంగా నడుస్తున్నాది. కొంచెం గడ్డిమీద బండిలో వేసిన ఆ చిరిగిన తుంగచాప, బండిగతుకుల్లో పడినప్పుడల్లా జారిపోవడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాది.

బుగతగారి జీవితంలో జ్ఞాపకాలు జారి

పోతున్నాయి. పట్టుపరుపుల్లో, మెత్తని బాలీసుల్లో, బండికదిలేది. మైసూరెడ్ల వరిగెకుతూంటే వాటి గంటలు సుమధుర సంగీతాన్ని ఇచ్చేవి. ప్రయాణ బడలిక తెలిసేదికాదు, అప్పుడు దాసుకు ముక్కుకు కమ్మి, చెవుకి కమ్మి వుండేవి. తిలారులో పిస్తులు వసూలు చేసుకుని, రైతుల కష్ట సుఖాలను విని, చేతనైనంత సహాయం చేసి, పున్నమి వెన్నెల్లో దాసు పాడిన పల్లె పదంతో పాటు బండి ఇంటిదిక్కు ప్రయాణం చేస్తుంటే ఆహా...! ఆ ఆనందం మరి తన అనుభవానికే అంకిత మయ్యేది.

కంటి ముందు సత్యవరం కన మరుగవు తోంది. బండి అడ్డదారి దాటి రోడ్డు ఎక్కింది. ఆ మలుపులో ఊరి ముందు పొదాలమ్మ గుడి మరి కన్పించలేదు. ఏపుగా పెరిగి ఎండిపోయిన తన పెరట్లో కొబ్బరి చెట్లు మాత్రం కన్పిస్తున్నాయి.

'టీ తాగుతావా దాసూ!'

'ఒద్దు బాబూ, పొద్దున్నే నల్లంది తిన్నాను' బండి క్రొత్త బస్టాండ్ దాటి పోయింది. క్రొత్తగా మరమ్మతులు చేసి, సున్నం వేసిన టౌన్‌హాల్ మధ్య పచ్చ గడ్డిలో కెంపులు పరచినట్లుగా ఉండే టెన్నిస్‌కోర్టు దాటిపోయింది ఆ రోజుల్లో టెన్నిస్ రాకెట్టు పట్టుకుని రాలీసైకిల్ మీద వచ్చి ఆగే నాడుతను.

'నీ ఏడం చేతి స్మాకు మరి తిరుగు లేదోయ్, ఎమర్సన్ ప్లే నీ చేతిలో వుంది' అనేవాళ్లు మిత్రులు. బుగత ఒళ్లుగగు ర్పొడిచింది. నరసన్నపేట జీడి తోటలు, తిలారు అడ్డరోడ్డు మలుపు దాటి పోయింది బండి. ప్రకృతి కనుచూపుమేర బంగారంలా వుంది. గర్భిణీ స్త్రీలలా వరి వెన్నులు భారంగా వంగిపోయాయి. ఆకాశం అంతా నీలంగా, నిర్మలంగా వుంది, త్వరగా దిగివి వస్తున్న భాస్కరున కాహ్వానమిస్తూ. ఉన్నట్లుండి ఎద్దు బండిని ప్రక్కకు లాగే శాయి బస్సు హారన్ రాక్షసిలా అరచింది.

'ఏహేహె! ఏందయ్యా డ్రైవరూ సూపు సనంగా నేదేటి? గొడ్లు బెదిరి ప్రక్కకు లాగేసినాయి' అని దాసు బాడి మీద నుండి క్రిందకు చటాలున దూకాడు. బస్సుకా మాటలు వినిపించనట్లే నాగి నుంజి విడి విన బాణంలా సాగిపోయింది.

'దాసూ! ఎడ్లను ఎండగట్టేశావేమి టోయ్? డొక్కలు కన్పిస్తున్నాయి' అన్నారు బుగత. నవ్వాడు దాసు నిర్జీవంగా.

'మీరు తెల్లబాబూ! మనుసు డొక్కలే ఎండి పోతున్నాయి. ఏనాటి బుణానుబంధమో వీటికీ నాకూ' అన్నాడు దాసు ఎడ్లను అదలిస్తూ.

తిలారు కనుచూపు మేరలో వుంది. రోడ్డు పక్కన తాటితోటలు, ప్రక్కన ఏతాం బావి కిర్రుకిర్రుమంటోంది. ప్రక్కగా గొడ్లను మేపుతున్న పశువులకాపరి పిల్లన గ్రోవి వాయిస్తున్నాడు. బోదెలో నీరు ముత్యాలవాగులా మెరుస్తున్న ఎండలో పారు తోంది జలజలా,

'దాసూ బండి ఆపవోయ్ దాహం వేస్తోంది' అన్నారు బుగత. బండి ఆగి పోయింది. దాసు వెండి గిన్నెడు నీళ్ళు తెచ్చి అందిచ్చాడు భక్తితో.

'హమ్మయ్య! ఇప్పటికి ప్రాణం తెప్ప రిల్లిందోయ్. ఏమిటో సంక్రాంతిరాకుండా వే సంగి వచ్చేసినట్టుంది. ఏమిటో కలి కాలం' అన్నారాయన అవునన్నట్లు తలూ పాడు దాసు. వెండిగిన్నెను శుభ్రంగా తుడిచి, సంచిలో పెట్టబోయారు. ఆ జీర్ణ లోహంలో తన మూర్తి అస్తవ్యస్తంగా కన్పించింది.

'అవును! బుగతగారి బ్రతుకంతా అస్త వ్యస్తమైపోయింది వెయ్యెకరాల ఇనాందారి, చేతికి ఎముకలేని దాతృత్వం, ఊళ్లో మానవత్వానికి విలువనిచ్చే మనస్సు కోసం, కార్పణ్యం మింగేసిన కారుణ్యం, మనిషిమీద నమ్మకం ఇవన్నీ ఆనాటి జీవితాన్ని భగ్నం చేశాయి. రైతులు అగ్రహారం భూములు స్వాధీనం చేసుకున్న రోజున.

'మీరేం భయపడకండి బుగతగారూ! ఒక్క దావావేయండి వాళ్లూ వచ్చినట్లు మీకాళ్ళకు మ్రొక్కి మరీ లొంగుతారు' అని సలహా ఇచ్చాడు కరణం, జేబులో పెన్ను చేతిలోకి తీసుకుంటూ. తను తట పటాయించాడు.

'మీరు జమీందారులా బ్రతికేరింతవరకూ. ఇంకా మీకు పిల్లలువున్నారు, వాళ్ళూ మీ అంత హోదాగా జీవించాలి. మనకేం జీవితంలో సగభాగం గడిచేపోయింది' అని మరోసారి హెచ్చరికచేశాడు కరణం యుక్తిగా

అపుడే ఆటనుండివచ్చారు కాబోలు తన పెద్ద కొడుకు రవి, చిన్నవాడు క్రిష్ణ, వాడి తర్వాత ఆడపిల్లలు కామేశ్వరి, విజయా ఇంట్లోకి వెళుతున్నారు. సాయంసంధ్య ఆవరించిన ఇంట్లో దీపం వెలిగించలేదు. దరిద్రానికి ప్రతిరూపంగా చీకటి అలుము కుంటున్నాది

తనలో ఆవేశం, ఉత్సాహం క్రమంగా పుంజుకుంటున్నాయి. అంధకారం కాబో తున్న భవిష్యత్తును భేదించాలనుకున్నాడు. అవును తన బిడ్డలకు పెద్ద చదువులు చదివించాలి కొడుకుల్లో ఒకడు డాక్టరు, మరొకడు ఇంజనీరు కావాలి, తనకు కలె క్టరూ, పోలీస్ సూపరింటెండెంట్ అల్లుళ్ళు కావాలి తన పిల్లలు బంగారు బొమ్మలు అనుకున్నాడు.

కోర్టెక్కినవాడు, కల్లు త్రాగినవాడు— సామెతలాగే అయ్యింది తన బ్రతుకు. సమస్యా పరిష్కారం కాకపోగా భార్య ఒంటి మీద నగా, నట్రా, జమీందారీ లాంటి ఐశ్వర్యం అంతా కాలం పెరిగించిన కరువు గంగలో కాలిపోయింది.

చివరకు తనకు మిగిలిందేమిటి? దుర్భర దారిద్ర్యం. ఎదుగుతున్న పిల్లల కోరికలు, గత వైభవాన్ని గుర్తుకు తెచ్చే స్మృతులు, తన తల్లి చేత్తో గోరుముద్దలు కలిపి, తిని పించిన పెద్ద వెండిగిన్నె, ఇవన్నీ అతని మనస్సును కలవరపరచ సాగాయి.

వెండి గిన్నెలోకి చూశారు బుగతగారు. కన్నీటి తెరల మధ్య తన మూర్తి కన్పించ లేదు. మాసిపోయిన జరీకండువాతో కళ్లు తుడుచుకున్నారు

'ఏమిటండీ మరీ చిన్నపిల్లాడిలా వెండి గిన్నెలోనే అన్నం తింటారు, గ్లాసుల్లోనే కాఫీ తాగుతారు' అంది తన భార్య సీతమ్మ పెళ్ళయిన క్రొత్తలో

'నిజమే సీతా! చిన్నప్పటి నుంచి ఇందు లోనే తినటం, త్రాగటం అలవాటయి పోయింది. అలా చెయ్యకపోతే ఏదో మన స్సులో వెలితిగా వుంటుంది, ఆ పటు భోజనం చేసానన్న తృప్తి వుండదూ, కడుపూ నిండదు.' అనేవారు తను ఆమె బుగ్గల మీద చిటిక వేసి ఆమె చెక్కిళ్ళ ఎరుపుదనంలో తన ప్రతిబింబం తృప్తిగా చూసుకుంటూ. అవాక [illegible]

బండాగిపోయింది. బుగతగారు గతం లోంచి మళ్ళారు.

'బాబూ! రైలుబండి వస్తోంది. గేటు వేశారు. కసింత చుట్టముక్క వెలిగించుకొస్తా' నంటూ దాసు బండి దిగాడు; దూరంగా రైలింజను కూత పెడుతోంది ఆబోతు చేసిన రంకెలా రాక్షసి బొగ్గులో రగిలిన అగ్నిజ్వాల నల్లమేఘాల్ని గాలిలోకి వదిలేస్తున్నాది. రైలు స్టేషనులో ఆగుతుంది. కొంతమంది ప్రయాణీకులు దిగుతారు. మరికొంతమంది ఎక్కుతారు మళ్ళీ రైలు కదులుతుంది. ఆ ఆలోచనల రైలుపెట్టె బుగతగారికి మస్తిష్కంలో కదిలింది.

'నాన్నా నేను స్కూలుఫైనల్ ప్యాసయ్యాను. ఇంటరు చదువుతాను నాన్నా' అన్నాడు పెద్దకొడుకు. అప్పటికే పరిస్థితులు తారుమారయ్యాయి. తన తండ్రి ముద్దుచేసి, బడవక్లాసు,కొంచెం సంస్కృతం చెప్పించి తరువాత మరి చదివించలేదు.

'లేదు బాబూ! నేను మరి చదివించలేను. నువ్వు ఏదైనా ఉద్యోగం చెయ్యడానికి ప్రయత్నం చెయ్యి' అన్నాడు తను

తనకు తెలిసిన కొన్న పలుకుబడితో వానికి తాలూకాఫీసులో గుమస్తా ఉద్యోగం, స్కూలుఫైనల్ తప్పిన రెండోవాడు కృష్ణకు హైస్కూల్లో ఏటెండరు ఉద్యోగం ఇప్పించారు. రెండుచక్రాల లయబద్ధమైన శబ్దం దగ్గర కావస్తోంది. రైలు నెమ్మదిగా స్టేషనువైపు పరుగిడుతోంది.

అప్పుడు తిలారు రైలుస్టేషనులో నాలుగు కార్లతో పెళ్ళివాళ్ళని ఎదుర్కొని, తీసుకువచ్చాడు తను. పెళ్ళికొడుకు సెంట్రల్ గవర్నమెంటులో ఉద్యోగం. కామేశ్వరికి తగిన ఈడూ, జోడూ అన్నారు. వివాహం వైభవంగా జరిపించాడు తను. కాని శోభనంనాటి రాత్రి అల్లుడు స్కూటర్ కావాలని అలకపాన్పు ఎక్కాడు. తర్వాత ఏదో ఇస్తామని బ్రతిమాలి కార్యం గట్టెక్కించారు పెద్దమనుషులు, మధ్యవర్తులు. చిన్నకూతురుదగ్గరకు వచ్చేసరికి అమాత్రం ఘనంగా కూడా చెయలేకపోయాడు. ఎలక్ట్రిసిటీ డిపార్టుమెంటులో పనిచేస్తున్న బిల్లుకలెక్టరుకిచ్చాడు. రైలుగేటు తెరిచారు. బండి కదిలింది బుగతగారి ఆలోచనలతోపాటు ఊరి మొదట్లో బండి మలుపు తిరగకమునుపే

వెండిగిన్నె

'ఒరేయ్! ఎంకన్నా, సూరయ్య ఏడ ఉన్నాడ్రా?' రోడ్డుప్రక్కనున్న మనిషినుద్దేశించి అడిగాడు దాసు.

'కళ్లంలో వున్నాడ్రా' అన్నాడా మనిషి పొలంలోకి దిగుతూ.

బండి ఊరి మలుపుతిరగకుండానే కళ్లం ముందు ఆగిపోయింది. పొలంలో బంగారం కుప్పలు పోసినట్లుగా వరికుప్పలు. సూరయ్య బల్లమీద కూర్చున్నాడు చుట్టకాలుస్తూ, పాలేళ్లకు పనులు పురమాయిస్తున్నాడు.

బుగతగారు మెల్లగా బండిదిగి నడుచుకుని సూరయ్యదగ్గరకు వచ్చారు.

'దండాలు బుగతగోరు' అన్నాడు సూరయ్య లేవకుండానే, చుట్ట పోట్లించి తియ్యకుండానే యెటో చూస్తూ. తను రాగానే కళ్ళంలో పట్టు పరువులు, జాలీసులుతీసి, అగుగులకు మడుగులొత్తుతూ, వెండిగిన్నె నిండా నేతి కొబ్బరికాయ నిల్పించిన ఆ సూరయ్య కాడినాడు. తనకు మిగిలిపోయిన దేదైతే రాబు జిరాయితీ దున్నే ఆనాటి రైతుకాడి సూరయ్య, ఇప్పుడు పెద్ద భూకామందు సూరయ్య.

'నేనే మీకు కబురు పంపిద్దామనుకుంటున్నాను' అన్నాడు సూరయ్య ఆకాశం వేపు చూస్తూ.

'ఏకెందుకులేరా ! నేనే వచ్చేశాను ఏదో శ్రమపడి' అన్నాడు బుగత.

'అదికాదు బుగతగోరూ! గబ్బు నాదగ్గర లేదు. పంటలా పోయినాయి. ఇప్పట్లో మీకు సర్దుబాటు అవదు' అన్నాడు.

బుగతగారి గుండెల్లో రాయిపడింది. ఎకరా పదినిమిదివేలకు తక్కువచెయ్యని రెండెకరాలు మూడువేల చొప్పునా అమ్మడానికి ఎగ్రిమెంటు రాసుకుని అందులో రైతు భాగంగా సూరయ్య ఒక ఎకరా తీసుకుని, మిగతా మూడువేలకు రెండొందలు అడ్వాన్సుగా చేతిలోపెట్టాడు సూరయ్య ఆరు మాసాల క్రిందట.

'అలా అనకు సూరయ్యా! నా పరిస్థితి నీకు తెలియనిదికాదు. చిన్నమ్మాయి పెళ్ళిలో కట్నంకు బదులుగా రాసిన ప్రోనోటుమీద డబ్బులు చెల్లిస్తేగాని తన యింటికి రావద్దని, వాతలువేసేటట్లుకొట్టి మాయింటికి గెంటేశారు. ఆ అమ్మాయి కాపురం కుదుటపడాలి. బాబ్బాబు, నీకూతురనుకుని దాని కాపురం నిలపెడుదూ' అన్నారు దీనంగా బుగత సూరయ్య ముఖంలో విసుగుదనం కన్పించింది.

'చెప్పాను కదండి! ఈ సంవత్సరం మరేమీ చెయ్యలేను వచ్చే సంవత్సరం చూద్దాంలెండి' అన్నాడు సూరయ్య ఈ ఆర్నెల్లకాలంలోనూ ఏ ముప్ఫైసార్లో వచ్చారు బుగత. కానీ చివరకు ప్రయోజనం లేకపోయింది. ఆయన కళ్ళలో నీటితెర సూరయ్యరూపాన్ని అస్పష్టంగా చిత్రించింది. శ్రోత దాసుముఖం కోపంతో జేపురించింది. ఎడ్లనుతోలిన కొరడా అతని చేతిలో కోపంతో బిగుసుకుంది.

'సూరయ్యా! మరోసారి ఆలోచించు. నీవూ పిల్లలుగల వాడివి. కనీసం అయిదు వందలయినా సర్దు. దాన్నెలాగయినా

విడిపోదాం!

ఎందుకీ తగాదాలు — తల నొప్పులు
ఎందుకీ విభేదాలు — వింత శాస్త్రాలు
ముల్కీ
మీకు తేనె లొలుకు
మాకు గుండెల్లో ములుకు
మీ ఆదాయం మాకు తెలుసు
మా సంపద మీకు తెలుసు
యెవరు యెవర్ని దోపిడీ చేసిందీ
లెఖ్కలు రాసిన టక్కరులకు తెలుసు
ఒకరి పదవీవ్యామోహం కావాలంటోంది
సమైక్యత
మరొకరి పదవీకాంక్ష కావాలంటోంది
అనైక్యత
దేశంలో అందరికే సమానహక్కు లున్నాయి
పాపం! ఆంధ్రులకు మాత్రం అవి దక్క
కున్నాయి
మీకంట్లో మేం వేలు పెడతాం
మా నోట్లో మీరు వేలుపెట్టండంటం
మీ హక్కు
కాదంటే
మీ సంస్కృతి — సభ్యతలను రంగరించి
గోడలమీద కవితాక్యాలు నగ్నంగా
చిత్రించడం మీ హక్కు
గిట్టుయితే ఇడిపోదాం ఎర్పిప ఎబ్బా
మా కొద్దీ చిక్కుముళ్ళు

—నిమ్మగడ్డ రామ్‌ప్రసాద్

భోగరాజు కోదండరామశర్మ

అత్తవారింటికి.....

'ఏ దీ పా ర్టూ నాచేత లేదనిపించకండి బుగతగారు. ఒరేయ్ ఆ దిగువ చేనికోత ప్రారంభించండిరా' అని అక్కడి నుంచి లేచి పోయాడు. దాసు వాడిని అనుసరించాడు

'పోనీ సర్దుబాటు చెయ్యకపోతే సరిగానీ సూరయ్యన్నా మగతా ఎప్పుడు కొలుస్తావు? అల్లింటి కాడ గంజినీళ్ళకిబ్బంది ఐపోతన్నారు. నువ్వూ అలాగంటే ఎలాగ? ఏదో ఇదంగా సర్దుబాటు సెయ్యి. నువ్వు ఇస్తావని ఆశతో నీకాడకొచ్చారు. నువ్వు ఇవ్వవలసింది కాబట్టి అడుగుతున్నారు' అన్నాడు దాసు. సూరయ్య రివ్వున వెనక్కు తిరిగి,

'ఏందిరా దాసూ! నువ్వనేది? ఈ సంవత్సరం పండిందంతా శిస్తుకీ ఎరువులకూ వస్తుందో రాదో బుగతగారికేటి కొలుస్తాను? అదీగాక నేను ఆయనగారి భూమికొన్నట్టే కదా?' అన్నాడంతో చుట్టుముట్టేస్తూ, స్వార్థం నాగుపాము కాటు తిన్న మనిషికి ఎవరు తాగిస్తారు నీతి, నిజాయితీల్లాంటి అమృతబిందువులు? ఎలా వుంటాయవి? ఎవరు పోస్తారు కారుణ్యంతో నిండిన మానవత్వం అతని జీవితంలో?

ఆ విషయంలో దాసుకు చాలా కోపం వచ్చింది. సూరయ్యను దాసు చిత్రవధ చేద్దామనుకున్నాడు. కానీ ఏం లాభం?

వెండిగిన్నె

న్యాయం ప్రక్కన మాట్లాడే వాడు ఆ సమయంలో అతను ఒక్కడే మిగిలాడు. కోపాన్ని దిగమింగుకున్నాడు దాసు బలహీనంగా

బండి తిరుగుముఖం పట్టి కదిలిపోయింది. రోడ్డు కిరుప్రక్కల బంగారం పండే భూములు, మధ్య పంటకాలువ ఒకప్పుడు తన భూములు. ఇనాందారీ చట్టంలో అన్నీ చాలా వరకూ సూరయ్య వశమై పోయినాయి అవన్నీ కదులుతున్న బండితోపాటు కనుమరుగవుతున్నాయి

కొలిమిలో సమ్మెట పోటులా లయ తప్పకుండా క్రమంగా కొట్టుకుంటోంది బుగతగారి గుండె, వేదనతో.

భగవంతుడులేడు బాబూ! ఆ సూరయ్య గాడికి తగిన శాస్తి చేస్తాడు బాబూ! అలుడుకి బలుడయితే, బలుడుకి బ్రహ్మదేవుడు కొడతాడని మీరేకదా చెప్పింది.' దాసు ఉపశమన వాక్యాలతో గొంతు చిక్కుపడిన జీర కంపించింది.

'న్యాయం... ధర్మం.. భగవంతుడు .' నవ్వుకున్నారు బుగతగారు ఎదురుగా మర్రిచెట్టు మీది గువ్వపిట్ట పిల్లలకు ఆహారమిస్తోంది పిల్లలకు కొంత కాలంపోతే రెక్కలు వస్తాయి. ఎగిరిపోయి స్వతంత్రంగా జీవిస్తాయి అప్పుడు అవి తల్లినే మరచిపోయి, ధిక్కరిస్తాయి.

తన జీవితంలోకూడా అంతే అయ్యింది. ఏదో ఉన్న ఊరిదగ్గరగా ఉద్యోగం, ఇద్దరి కొడుకుల జీతంతో వాళ్ళ నీడనే శేష జీవితాన్ని నిశ్చింతగా గడపవచ్చనుకున్నాడు. కానీ ఇప్పుడు కొడుకు లిద్దరూ భార్యల మాటలు విని వేరే ఊళ్ళకి ట్రాన్స్‌ఫర్ చేయించుకున్నారు, ఇంట్లో మిగిలిన సామానులు పంచుకుని.

'పట్నం కాపురం చాలా కష్టం నాన్నగారూ! మిగిలితే ఏదైనా నెలకు పంపిస్తాను' అన్నాడు పెద్దవాడు చిన్నవాడు కూడా అదేమాట అన్నాడు అప్పటికే అనుక్షణం దరిద్రంచే తరుమబడి శిథిలమై పోతున్నాడు తను శిథిలమై పోతున్న తనకీ, తన భార్యకీ కొంత ఆశ్రయం కొడుకుల దగ్గర దొరుకుతుందని ఆశలగూడు అల్లుకున్నాడు తను. కానీ దరిద్రం కాలసర్పం తన జీవితాన్ని వదలలేదు ఆశలగూడు విశ్రాంతి జీవితానికి నాంది గీతం పాడలేక పోయింది

బండి శిథిలమై, పడిపోవడానికి సిద్ధంగా వున్న శిథిలించిపోయిన మేడముందు ఆగింది. భార్య సీతమ్మ మాసికలచీర భుజాల నిండుగా కప్పుకుని,

'నెమ్మదిగా దిగండి' ఆమె కంఠంలో ఆవేదన

'వస్తాను బాబూ!' అంటూ దాసు బండి తిప్పాడు.

'దాసూ! నీకు బండి అద్దె చాలా ఇవ్వాలి ఏదైనా చూసి సర్దుబాటు చేస్తాను' అన్నారాయన గాద్గదిక కంఠంతో.

'అలాగే బాబూ' అన్నాడు దాసు. చిన్నప్పుడు ఇద్దరూ ఒకేబళ్ళో చదువుకున్నారు

ఆకలి శోష వచ్చినట్లయ్యింది బుగతగారికి

'సీతా ఈపూట ఏం చేసావు?' అన్నారు బుగత

'ఎక్కడా బియ్యం దొరకలేదండీ! సోమటికొట్లో ఇప్పటికే వందరూపాయలైంది, ఇక ఇవ్వనన్నాడండీ, అప్పుడు దాసు భార్యదగ్గరకు పంపిస్తే...' ఆమె కంఠం రుద్ధమైపోయింది.

'ఆఁ! దాసు భార్యదగ్గరకు పంపిస్తే ఏం జరిగిందని?' అన్నారాయన ఆతృతగా. (

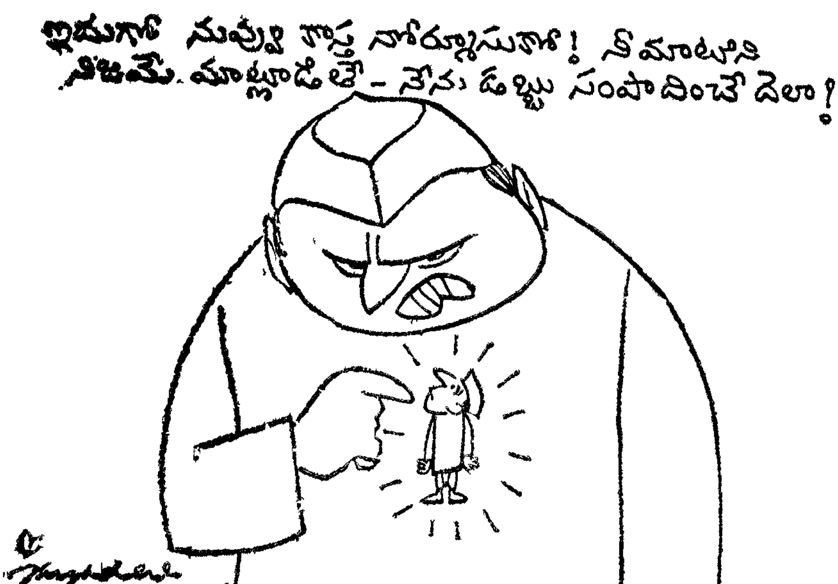

'ఏంలేదు. చోడిపిండి ఇచ్చింది. జావ చేసాను' అందామె. ఆయన పెదాలమీద చిరునవ్వు వెలసింది. దాసు పెళ్లి తను చేయించాడు

'ఇంతేనా సీతా! వెండిగిన్నెలో పోయి' అన్నా రాయన కోడు విరిగిన కుర్చీలో కూర్చుంటూ.

వెండిగిన్నెనిండా చోడిజావ పోసింది సీతమ్మ.

'సీతా! కాలం ఎంత విపరీతమైందో చూశావా? చిన్నప్పటినుండి ఈ వెండి గిన్నెలోనే తిన్నాను, తింటున్నాను ఒకప్పుడు ఇందులో పంచభక్ష్య పరమాన్నాలు, షడ్రసోపేతభక్ష్యాలూ, పెరుగూ అన్నంతిన్నాను పానకం త్రాగాను. చెరకురసం త్రాగాను పంచామృతాలు సేవించాను ఈనాడు ఈ వెండి గిన్నెలోనే చోడిజావ త్రాగుతున్నాను అయినా నాకు తృప్తిగానేవుంది' అన్నా రాయన.

సీతమ్మ కళ్ళు చెమర్చాయి.

'నాన్నగారూ! అన్నయ్యలిద్దరూ, అక్కయ్య ఉత్తరాలురాశారు' అంది చిన్న కూతురు విజయ ఉత్తరాలు చేతికిస్తూ.

'ఉత్తరంలో సారాంశం ఏమిటో చెప్పమ్మా చాలు.'

'ఏంలేదు నాన్నగారూ! మీరు ఏదో భూమి అమ్ముతున్నారని, అందులో తమ డబ్బు భాగాలు ఇచ్చే ఏర్పాట్లుచేస్తేనే క్రయ చీటీ మీద సంతకంపెడతాము అని రాశారండీ' అంది విజయ. బుగతగారు నవ్వుకున్నారు

'అక్కయ్య ఏం రాసిందమ్మా?'

'బ్రహ్మశ్రీ వేదమూర్తులైన నాన్న గారికి మీ కుమార్తె కామేశ్వరి నమస్కారములు. ఉభయకుశలోపరి, ఇచ్చట నన్ను అత్తగారు చిత్రహింసలుచేస్తున్నారు పెళ్లినాటి స్కూటరు డబ్బు ఇవ్వలేదని ఆయన నానామాటలంటున్నారు మీరేదో భూమి అమ్ముతున్నారని విన్నాను 'నీవు కూడా క్రయ చీటీమీద సంతకం పెట్టవలసి వుంటుంది అందుకని సంతకంపెట్టేటపుడు స్కూటర్ డబ్బు నాలుగువేలు పట్టి ఒక వెయ్యి తీసుకురా' అని మీ అల్లుడుగారు అన్నారు. పని పూర్తిచేసుకుని ... దమ్మన్నార కాబట్టి రేపు నేను బయలు దేరివస్తున్నాను దాసు బండి తోలుకొస్తే నన్ను పంపించండి మీ కుమారుడు క్షేమం మీ ఆరోగ్యం జాగ్రత్త. అమ్మకు నా నమ

అమృతాంజనం

చప్పున పోగొడుతుంది!

జలుబులు, ఒళ్లునొప్పి, తలనొప్పి, బెణుకులు — వీటిని చప్పున చల్లగా తగ్గించుకోండి. బాధగా ఉన్నచోటు మీద అమృతాంజనం రాయండి వెంటనే గుణం ఇస్తుంది 75 సంవత్సరాల పైగా ఇంటింటి దీపమై వెలుగుతోంది,అమృతాంజనం! ఎప్పుడూ ఒక సీసా దగ్గర ఉంచుకోండి అమృతాంజనం అరాచేపే పెద్ద సీసాలలోనూ, చిన్న డబ్బాలలోనూ కూడా దొరుకుతోంది.

అమృతాంజనం 10 ఔషధాలు కలిసినది. నొప్పులను, జలుబులను చప్పున చల్లగా తగ్గిస్తుంది.

అమృతాంజన్ లిమిటెడ్ AM-3989

దేవి పిల్స్ REGD

వాడండి ముఖ్యంగా అలస్యమైన,
క్రమముగాకాక పోయిన, బాధతోకూడిన,
లేక ఆగిపోయినబహిష్టకు
ఏస్థితిలోను ఆరోగ్యమునకు ఎట్టిహాని కలిగింపదు

SEALED PACKING 28 & 14 TABLETS
AVAILABLE AT ALL CHEMISTS

MFRS SEENU & CO., MADRAS-81

ఫోల్డింగ్ 50 షాట్ పిస్టల్
(లైసెన్సు అక్కరలేదు)

దొంగలు మరియు క్రూర మృగముల భయంనుండి రష్యన్ మాడల్ పిస్టలుతో తప్పించుకోండి

డ్రామాలకు, సర్కస్ ఆటలకు ఉపయోగకరమైనది. 100 పొట్లు ఉచితం ధర రు 12 50 మరియు పోస్టేజి రు. 2 50 డీలక్స్ (Sup) రు. 20 పోస్టేజి రు. 3 బెల్టు (Sup) తో క్రోమ్ లెదర్ కేస్ రు. 8 అదనపు షాట్లు 100 కి రు 2

STAR TRADING CO
Chhapeti, Aligarh (U P)

సంపూర్ణ ఆరోగ్యం పొందండి

శాస్త్రీయ పద్ధతిలో శస్త్ర చికిత్స లేకుండా పూర్తిఆరోగ్యాన్నిపొందుటకు సెక్సు స్పెషలిస్టు (గుప్తరోగనిపుణుల)ను సంప్రదించండి. 22 సంవత్సరాల అనుభవం.

డా॥ రాయ్ (గవర్నమెంటు రిజిస్టర్డు) నీరసము, నరముల బలహీనత చికిత్స ద్వారా నయం చేసుకుని మీ వైవాహిక జీవితాన్ని సుఖవంతం చేసుకోండి. నరముల బలహీనత మందుల ద్వారానేకాక ఎలక్ట్రిక్ చికిత్సవల్ల కూడా నయం చేయబడును.

సంప్రతించు వేళలు ఉ 8—00 నుండి 1—00 వరకు సా 4—00 నుంచి రా. 9—30

ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో 1950 లో స్థాపితం

రాయ్ మెడికల్ హాల్

గాంధినగరం, అలంకార్ టాకీస్ ఎదుట
విజయవాడ — 2 (ఫోన్ 74658)

వెండిగిన్నె

స్మరములు. ఇంతే సంగతులు చిత్తగించవలెను.

ఇట్లు,
మీ కుమార్తె,
"కామేశ్వరి,"

'భగవాన్' అంటూ నిట్టూర్చారు విజయ చదివిన ఉత్తరం విని బుగత.

*　　*　　*

ఆరోజు ఉదయం ఏడుగంటలయినా, సూర్యాస్తమయ సమయంలావుందా వాతావరణం నింగిని నల్లమేఘాలు కౌగిలించుకుంటున్నాయి. చల్లగాలి రివటలులేస్తూ, చిన్నజల్లు ప్రారంభమయ్యింది. జమీందారీ హోదాను ప్రతిబింబింపజేసే సువిశాలమైన విరిగిపోయిన కిటికీల్లోంచి గాలి శరీరాన్ని సూదుల్లా పొడుస్తోంది.

వారం రోజుల క్రితం జరిగిన సంఘటనలు అలా సినిమా రీలులా మంచం కంటుకు పోయిన బుగతగారి మస్తిష్కంలో దొర్లుతున్నాయి. ఆ మర్నాడుదయమే జ్వరం వచ్చింది. ఆ సాయంకాలానికి ఎడం కాలూ, ఎడం చేయీ పడిపోయాయి. దాసు భోరున ఏడ్చాడు. ఊళ్ళో వాళ్లందరూ ఏదో సాయం చేసారు. దాసు సూరయ్య దగ్గరకు వెళ్ళితే వాడు హైదరాబాదు వెళ్ళాడని తెలిసింది. కొడుకులిద్దరికీ ఉత్తరాలు రాశారు కానీ రాలేదు. ఊళ్ళో డాక్టరు ప్రాక్టీసు ప్రారంభించిన మాష్టారు మందులు, ఇంజక్షన్లు ఇస్తున్నాడు. పెద్దపిల్లా, మనుమడూ వచ్చేశారు.

శరీరం మీద ఈగలు వాలకుండా తన సహధర్మచారిణి సీతమ్మ విసనకర్రతో విసురుతూ కూర్చుంది. తనని చూస్తున్న ఆమె కళ్ళల్లోకి దీనంగా చూస్తూ,

'ఎందుకు విచారిస్తావు సీతా? మా నాన్న చిన్నప్పుడు ఒక శ్లోకం చదివేవాడు నాకిప్పటికీ జ్ఞాపకం, అదేమిటో తెలుసా

'బాలస్తావత్ క్రీడా సక్తః
తరుణస్తావత్ తరుణీసక్తః
వృద్ధస్తావత్ చింతా సక్తః'

....

మనకు జీవితంలో భగవంతుడిచ్చిన బహుమతి ఇదే' అన్నారాయన. సీతమ్మ హృదయంలో దుఃఖం పెల్లుబికింది పొత్తాళ గింగలా:

'నాన్నగారూ! జావ త్రాగండి' పెద్ద కూతురు నాకలి జావ వెండిగిన్నెతో తెచ్చి ఇచ్చింది.

'అంత తాగలేనమ్మా కొంచెం తీసేయ్' అలాగే చేసింది కామేశ్వరి.

'మీకు మరీ చాలా అన్యాయం చేసానమ్మ' అన్నారాయన

'మీరు అధైర్యపడకండి నాన్నగారూ! మీరు త్వరలో కోలుకుంటారు' అంది కామేశ్వరి ముఖం ప్రక్కకు తిప్పుకుని, వచ్చిన దుఃఖం ఆపుకుంటూ. బుగతగారు దిండుక్రింది ఉత్తరం తీశారు.

'విజయా' అని పిలిచారు బుగత విజయ వచ్చింది ఆమె కళ్ళు వాచివున్నాయి. ఏడ్చింది కాబోలు.

'రేపు కదమ్మా మీ ఆయన పెట్టిన గడువులో ఆఖరిరోజు.'

'ఇప్పుడవేం పెట్టుకోకండి నాన్నగారూ! ముందు మీ ఆరోగ్యం బాగుపడాలి' అంది విజయ ఆర్ద్రంగా.

'అది కాదమ్మా! మీ ఆయన పెట్టిన గడువులో ఐదువందలు తేకపోతే నిన్ను వదిలేస్తానన్నాడా? మన వంశమేమిటి? మనహోదా ఏమిటి? నిన్ను నేను ఇంట్లో పెట్టుకు డబ్బు ఆర్జిస్తున్నానంటాడా? నన్ను ఏమన్నా ఒప్పుకుంటానుగానీ లక్ష్మీదేవిలాంటి నా కూతుర్ని ఆడిపోసుకుంటే నాకు మనస్సెలా ఉండబడుతుందమ్మా!' బుగతగారి ముఖం కోపంతో జేవురించింది. కోపంతో కుడిభాగం వణికిపోయింది మాట వంకరొచ్చింది.

'మీరు ఆవేశపడకండి అసలే వంట్లో బాగులేదు' అంది సీతమ్మ.

'ఏం ఫరవాలేదు సీతా! అమ్మాయిని తక్షణం అత్తవారింటికి ప్రయాణం చేయించు' అన్నాడాయన.

'మరి...' మాట్లాడబోయింది సీతమ్మ.

'మాట్లాడకు సీతా, దాసూ! బండి తీసుకురావోయ్.'

'అదికాదు నాన్నగారూ— మీరు ఇలాగుంటే...'

'ఏం ఫరవాలేదమ్మా! మీకున్న ఈ ఉదరాభిమానాలు ఆ కొడుకులకు లేకపోయాయి' అన్నారాయన అభిమానంగా.

మూడునిముషాల్లో దాసుబండి వచ్చింది.

దాసు గుమ్మంలో చేతులు కట్టుకుని నిల బడ్డాడు. చిన్న సంచితో, మాసికలువేసిన చీరతో, స్వర్ణప్రతిమలా, తోటకూర కాడలా వాడిపోయిన విజయను దగ్గరకు పిలిచి ఆప్యాయంగా తల నిమిరాడు. చేతిలో వెండి డిబ్బీ పెట్టారు. విజయ నిశ్చేష్టురాలైంది.

'దాసూ'

'ఏం బాబూ'

'అమ్మాయికిచ్చిన వెండిగిన్నె నూరు తులాలు వుంటుంది. దాన్ని పేటలో అమ్మేసి, అమ్మాయికి అయిదువందలిచ్చి, విజయనగరం బస్సెక్కించు. మిగిలిన సగంలో సగం నీబండిఅద్దె తీసుకో.

'బాబూ! పైన మేఘం లేచింది ఈ ఇల్లు మహాదు పెద్ద వర్షం వచ్చేటట్టుంది.'

'ఇంకా వర్షం పెద్దదికాలేదు కద దాసూ! మరేం మాట్లాడకు. చిన్నతనం నుండి ఇప్పటివరకూ ఈ వెండిగిన్నెలోనే తిన్నాను, తాగాను ఇన్నాళ్ళు. ఇప్పుడు దాని కాపురంకన్నా నా వెండిగిన్నె ముఖ్యంకాదు. అయినా మనిషికి ముఖ్యమైనది సంపద కాదమ్మా—మానవత్వం. అమ్మా! విజయా! త్వరగా బండెక్కు. టైమైపోతోంది!

'నేను వెళ్తున్నాను నాన్నగారూ! మీ ఆరోగ్యం జాగ్రత్త' అంది విజయ కన్నీళ్ళతో నిండిన కళ్ళు తుడుచుకుంటూ.

'అలాగేలే తల్లీ!— అమ్మా! కామేశ్వరీ కొంచెం మంచినీళ్ళు తీసుకురామ్మా!' కామేశ్వరి నీళ్ళకొరకు లోపలకు వెళ్ళింది.

చివరిసారిగా వెనక్కు తిరిగి తండ్రి పాదాలకూ, తల్లి పాదాలకూ నమస్కారం పెట్టి, విజయ బండిలో ముందు కూర్చుంది, తల్లి చెప్పిన జాగ్రత్తలు వింటూ.

దాసు ఎద్దులనదల్చాడు. బండి చీమలా పరుగెడుతున్నది. సీతమ్మగారు గట్టిగా నిట్టూర్చారు కదులుతున్న బండి చూస్తూ.

'ఇదిగో నాన్నా మంచినీళ్ళు' కామేశ్వరి మాట బుగతగారు వినలేదు. కళ్ళు విప్పివున్న ఆయన కదిపినా కదలలేదు

'నాన్నగారూ' అని గట్టిగా కేకవేసింది కామేశ్వరి వెర్రిగా. కేక విన్న సీతమ్మగారు లోపలకు పరుగెత్తింది.

'ఏమండీ మా కన్యాయం చేసిపోయారా!!!' అన్న తల్లి ఏడుపు విని విజయ కదులుతున్న బండి దిగిపోయింది. బుగతగారి బ్రతుకు జీవితపు చివరిమెట్లనూ, దాటిపోయింది. అతని చేతులు నిశ్చింతగా గుండెలమీద వున్నాయి. అతని ముఖం తృప్తిగా, నిండుగా వుంది. బండిలోవున్న చిరిగిన తుంగచాప మీది వెండిగిన్నె క్రిందకు జారిపోయి, కదులుతున్న బండి క్రిందపడి, చితికి, ఛిద్రమై పోయింది. ●

కొన్ని సామాన్య వ్యాధులకు పథ్యాపథ్యములు

దంతసంబంధమగు రోగములు గలవారికి పథ్యాపథ్యములు

చిగుళ్ళవాపు, నొప్పి, చిగుళ్ళవెంట వచ్చు చీము రక్తము, దంత వ్రణము మొదలగు దంత సంబంధమైన రోగములు గల వారికి ఈ క్రిందివి సామాన్య పథ్యాపథ్యములు.

పథ్యములు.—

మంచి ప్రాతబియ్యంపుఅన్నం, గోధుమ అన్నం, గోధుమరొట్టెలు తినవచ్చును పాలు త్రాగవచ్చును. కంది, ఉలవ, పెసిపప్పులు — కట్లు అన్నంలో కలుపుకొని నెయ్యివేసుకొని తినవచ్చును. వెల్లుల్లి మొదలగు కారంచేసే పదార్థాలు తినవచ్చును. బీరకాయకూర, పొట్ల కాయకూర, తినవచ్చును దాహం వేసినప్పుడు మరిగించి చల్లార్చిన నీరు త్రాగడం శ్రేయస్కరం. కొవ్వులేక కాల్చిన మేకమాంసం, చింక మాంసం, కుందేలు మాంసం తిన వచ్చును స్నానం వేడి నీళ్ళతో చేయాలి [illegible] నోటిలో పుక్కిలించి ఉమ్మివేయడం గాని, తగుమాత్రం త్రాగడం గాని చెయ్యడం వల్ల దంతవ్యాధులు నిమ్మళిస్తాయి

అపథ్యములు.—

బిరుసైన అన్నం, క్రొత్తబియ్యపు అన్నం, చద్దన్నం తినకూడదు కఠినంగా వుండే పదార్థాలు తినకూడదు మిక్కిలి వేడిగాగాని, మిక్కిలి చల్లగాగాని, వుండే పదార్థాలు తిన కూడదు. మినుములు, పెసలు, సెనగలు పిండితో చేసే పదార్థాలు తినకూడదు దోస కాయకూర, వంకాయకూర, గుమ్మడికాయ కూర, అరటికాయకూర తినకూడదు. పులుసుపెట్టి వండిన కూరలు తినకూడదు. వాతకరమయిన దుంపకూరలు తినకూడదు. చేపలు, పందిమాంసం తినకూడదు. పుల్లని పళ్ళు తినకూడదు పుల్లని మజ్జిగ, పెరుగు త్రాగకూడదు చన్నీళ్ళలో స్నానం చెయ్య కూడదు పుల్లతో పళ్ళు తోముకోడం, కుట్టుకోడం చెయ్యకూడదు.

పీనస రోగులకు పథ్యాపథ్యములు

ముక్కువెంట దుర్గంధముతో చీము, రక్తం కారే రోగానికి పీనసరోగమని అంటారు.

అపథ్యములు:—

మంచి ప్రాతబియ్యపు అన్నం, గోధుమ అన్నం తినవచ్చును ఉలవకట్టు, పెసరకట్టు, సెనగకట్టు అన్నంలో కలుపుకొని — ఆవు నెయ్యి వేసుకొని తినవచ్చును. బీరకాయకూర, పొట్లకాయకూర, నేతిముల్లంగి దుంపల కూర తినవచ్చును అల్లపు పచ్చడి తినవచ్చును అల్లం కూరలలో వేసుకొని భుజించవచ్చును. బెల్లం తినవచ్చును ఉప్పు వంటకాలలో వేసు కోవచ్చును. పాలు త్రాగవచ్చును. మేకమాం సం, పూరపిచ్చుకమాంసం తినవచ్చును.

పథ్యములు:—

క్రొత్తబియ్యపు అన్నం, చద్దన్నం, గురుకి ధాన్యం తినకూడదు. వంకాయకూర, అనప కాయకూర, మునగకూర తినకూడదు. వాతం, చలవ చేసే కూరలు, పళ్ళు, తదితర పదార్థాలు తినకూడదు కల్లు త్రాగరాదు. చేపలు తినకూడదు మజ్జిగ, పెరుగు త్రాగ కూడదు. చల్లని నీటితో స్నానం చెయ్య కూడదు.

సేకరణ: ఆకుండి నారాయణమూర్తి